УДК 342.56:004
DOI https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2026.5/18

Сліпенюк В. В.
https://orcid.org/0000-0003-1879-5596
Національний університет «Одеська політехніка»

ЕЛЕКТРОННІ ПОСЛУГИ ЯК ІНСТРУМЕНТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРАВОСУДДЯ В УКРАЇНИ

Стаття присвячена обґрунтуванню теоретико-методологічних засад та розробці практичних рекомендацій щодо використання електронних послуг як інструменту модернізації правосуддя в Україні в системі публічного управління.

У статті досліджено правову природу електронних послуг у судовій системі не лише як технічного засобу оцифрування документообігу, а й повноцінної форми вчинення юридично значущих процесуальних та адміністративних дій. Проаналізовано еволюцію нормативно-правового регулювання Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (ЄСІТС) щодо формування спеціалізованого середовища цифрової взаємодії для учасників судового процесу. Висвітлено функціональну специфіку трьох її ключових підсистем «Електронний кабінет», «Електронний суд», «Відеоконференцзв'язок». Доведено, що їхнє використання зменшує часові й фінансові витрати, підвищує прозорість дій органів судової влади та забезпечує її роботу, що особливо актуально в умовах воєнного стану.

Окреслено основні проблемні аспекти надання електронних послуг у сфері правосуддя, серед яких: нестабільність серверного обладнання під час кібератак чи збоїв електромережі, ризики порушення кібербезпеки та захисту персональних даних, цифрова нерівність, а також надмірна складність інтерфейсів, яка створює додаткові бюрократичні перешкоди та навантаження на судову систему.

Сформульовано напрями вдосконалення публічного управління у цій сфері: нормативне закріплення технічних збоїв як поважної причини для поновлення процесуальних строків, оптимізація підсистем, розширення міжвідомчої електронної взаємодії ЄСІТС із порталом «Дія» та іншими державними реєстрами, а також впровадження інструментів штучного інтелекту для автоматизації шаблонних та/або допоміжних завдань. Наголошено, що реалізація окреслених пропозицій сприятиме подальшій модернізації правосуддя, а також зміцнить правопорядок та підвищить довіру суспільства до органів влади.

Ключові слова: *публічне управління, цифровізація, правосуддя, електронні послуги, електронне судочинство, ЄСІСТ.*

Постановка проблеми. Цифровізація суспільних процесів, що активно відбувається протягом останніх десятиліть, зумовлює перегляд наявних механізмів взаємодії між державою та громадянином. Послідовне переведення публічних сервісів в електронний формат свідчить про зміну підходів до публічного управління, пріоритетами якого стають доступність, оперативність та прозорість. Для України, як держави, що здійснює активні кроки щодо впровадження новітніх інструментів в діяльність публічної влади, логічним є поширення цих технологій й на сферу правосуддя як однієї з умов ефективного функціонування правової системи.

Запровадження елементів електронного судочинства суттєво змінює порядок його здійснення, переводячи процесуальні комунікації в цифрове середовище, що оптимізує внутрішні процедури судового адміністрування, підвищує оперативність розгляду справ та спрощує доступ громадян до правосуддя. Однак стрімкі темпи цифровізації не завжди узгоджуються із організаційно-управлінською базою, орієнтованою на традиційне паперове діловодство. Наведене актуалізує необхідність дослідження електронних послуг як інструменту модернізації правосуддя та його адаптації до нових умов діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика модернізації правосуддя в Україні в контексті цифровізації має чимало ґрунтовних напрацювань вітчизняних вчених, серед яких осо-

© Сліпенюк В. В., 2026
Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

бливої уваги заслуговують праці М.Ю. Дітковської, В.Б. Крикуна, О.В. Кузьменко, М.А. Матвійчук, Г.В. Муляра, О.І. Мусій, О.З. Никон, В.В. Очеретяного, Д.П. Тарана, С.І. Хом'яченка та ін. Попри значний науковий доробок наразі недостатньо дослідженими залишаються питання системної інтеграції електронних послуг у практичну діяльність органів судової влади, а також комплексної оцінки впливу цифрових інструментів на якість і доступність правосуддя.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування теоретико-методологічних засад та розробка практичних рекомендацій щодо здійснення електронних послуг як ефективного інструменту модернізації правосуддя в Україні, спрямованого на забезпечення його доступності, прозорості та оперативності.

Виклад основного матеріалу. Поява електронних послуг в публічному просторі обумовлена впровадженням інформаційно-комунікаційних технологій до усіх сфер суспільного життя, що зумовило суттєву зміну державного управління. Цифровізація адміністративних процедур, надання державних послуг онлайн та перехід до електронного документообігу стали не лише свідченням прогресу, а й новим стандартом взаємодії держави з громадянами. Орієнтація на оперативність розгляду справ та доступність судочинства визначила необхідність системного процесу цифровізації правосуддя, ключовою ланкою якого стало запровадження спеціалізованих електронних послуг для учасників судового процесу.

За приписами ст.1 Закону України «Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг» від 15.07.2021 № 1689-IX електронна послуга являє собою «послугу, що надається органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями, які перебувають в їх управлінні, у тому числі адміністративна послуга (у тому числі в автоматичному режимі), яка надається з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем на підставі заяви (звернення, запиту), поданої в електронній формі з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем (у тому числі з використанням Єдиного державного веб-порталу електронних послуг), або без подання такої заяви (звернення, запиту)» [8].

Окреслене законодавче визначення закладає універсальне розуміння електронних послуг у цифровому середовищі, проте в галузевому вимірі зміст цієї категорії адаптується до специфіки конкретної сфери державного управління. Зокрема, у судочинстві надання таких послуг набуває особливостей, зумовлених реалізацією конституційної функції правосуддя. При цьому зауважимо, що правова природа електронних послуг в судовій системі не зводиться до суто технічної функції передачі даних або автоматизації діловодства, а полягає у вчиненні юридично значущих процесуальних та адміністративних дій, які виникають, змінюються чи припиняються безпосередньо в цифровому середовищі із суворим дотриманням вимог процесуального законодавства України.

Впровадження електронних послуг у вітчизняне судочинство стало можливим після прийняття Закону України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 03.10.2017 № 2147-VIII [5]. Останній вперше закріпив концептуальні засади функціонування цілісної цифрової платформи – Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (ЄСІТС) та унормував ключові її функціональні блоки, зокрема щодо дистанційного звернення до суду, електронного документообігу та участі в процесі в режимі відеоконференції. Відповідні нововведення стали справжнім проривом для вітчизняної правової системи, оскільки не лише заклали нормативно-правовий фундамент для переходу від традиційного паперового діловодства до цифрового судочинства, а й вперше наділило процесуальні дії, вчинені в електронному середовищі, повноцінною юридичною силою.

Практичне запровадження цієї системи вимагало тривалої апробації та поступової адаптації. Дослідна експлуатація окремих підсистем розпочалася в 2018 році на базі 18 пілотних судів, серед яких: «Київський апеляційний адміністративний суд, Апеляційний суд Одеської області, Київський районний суд міста Одеси, Одеський апеляційний господарський суд, Господарський суд Одеської області, Вінницький апеляційний адміністративний суд, Вінницький окружний адміністративний суд, Донецький апеляційний адміністративний суд, а також низки районних судів міста Києва» [10]. Саме в цих установах першочергово відпрацьовувалися технічні алгоритми функціонування вищевказаних підсистем ЄСІТС, що дало змогу виявити первинні практичні складнощі обміну документів та сформувати підґрунтя для подальшого масштабування системи на всю судову мережу України. Отриманий практичний досвід зумовив прийняття рішення Вищої ради правосуддя від 17.08.2021 № 1845/0/15-21 «Про затвердження Положення

про порядок функціонування окремих підсистем Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи», що забезпечило офіційний запуск із 05.10.2021 трьох засадничих підсистем: «Електронний кабінет», «Електронний суд» і підсистеми відеоконференцзв'язку.

Впровадження ключових модулів прискорило цифровізацію судочинства, однак тривалий час використання цих сервісів мало факультативний характер, що сповільнювало модернізацію правосуддя. Відтак, Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обов'язкової реєстрації та використання електронних кабінетів в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами» від 29.06.2023 № 3200-IX [6] запроваджено реєстрацію електронних кабінетів в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі адвокатів, нотаріусів, державних та приватних виконавців, арбітражних керуючих, судових експертів, органів державної влади та інші державних органів, органів місцевого самоврядування, інших юридичних осіб в обов'язковому порядку.

Наведене зумовило активне практичне використання ЄСІТС та її підсистем учасниками судового процесу. Наразі ЄСІТС являє собою «сукупність інформаційних та телекомунікаційних підсистем (модулів), які забезпечують автоматизацію визначених законодавством та цим Положенням процесів діяльності судів, органів та установ в системі правосуддя, включаючи документообіг, автоматизований розподіл справ, обмін документами між судом та учасниками судового процесу, фіксування судового процесу та участь учасників судового процесу у судовому засіданні в режимі відеоконференції, складання оперативної та аналітичної звітності, надання інформаційної допомоги суддям, а також автоматизацію процесів, які забезпечують фінансові, майнові, організаційні, кадрові, інформаційно-телекомунікаційні та інші потреби користувачів ЄСІТС» [7].

В межах цієї цифрової платформи діють підсистеми «Електронний кабінет», «Електронний суд» та підсистема відеоконференцзв'язку, які надають різні електронні послугу учасникам судового процесу. Так, модуль «Електронний кабінет» є захищеним вебсервісом, що має офіційну адресу в інтернеті (https://cabinet.court.gov.ua) [2], за допомогою якого особі, яка пройшла електронну ідентифікацію, має доступ до інформації та сервісів ЄСІТС. Серед них: оперативне одержання в електронному вигляді повісток, викликів, судових рішень; електронне оформлення та відкликання довіреностей; направлення копій процесуальних документів іншим учасникам судового процесу, які мають зареєстровані електронні кабінети.

В свою чергу підсистема «Електронний суд» дозволяє учасникам судового процесу, які мають електронний кабінет, взаємодіяти із судами в електронному вигляді за допомогою відповідного вебсервісу (https://id.court.gov.ua/) [3] шляхом онлайн-складання, підписання КЕП та відправки позовних заяв, скарг, клопотань, відзивів, заперечень та доданих до них доказів; отримання доступу до електронних матеріалів справ, у яких особа бере участь, включаючи перегляд процесуальних рішень, журналів судових засідань та аудіозаписів, онлайн-розрахунок; формування платіжних документів та безпосередня сплата судового збору чи виконавчого збору за допомогою інтегрованих платіжних систем, а також отримання електронних виконавчих документів.

Ще однією підсистемою ЄСІТСТ, яка забезпечує надання цілого комплексу процесуальних та організаційних електронних послуг, є підсистема відеоконференцзв'язку (ВКЗ), використання якої можливе з відповідного вебресурсу (https://vkz.court.gov.ua/) [4]. Остання надає можливість проведення судових засідань та безпосередньої участі у них учасників справи поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів.

Функціонування зазначеного комплексу підсистем ЄСІТС зумовило якісну зміну публічного управління у сфері судочинства, забезпечивши низку суттєвих переваг. Так, насамперед, впровадження основних модулів оптимізувало часові та фінансові витрати учасників процесу і судової системи в цілому. Оцифрування документообігу суттєво скоротило строки вручення судових рішень і процесуальних документів, усунувши залежність від послуг поштового зв'язку. Можливість онлайн-подання процесуальних документів і сплати судового збору мінімізувала бюрократичні затримки, а дистанційна участь у засіданнях через підсистему відеоконференцзв'язку зменшила необхідність фізичного перебування в приміщенні суду, знизивши витрати сторін.

Також функціонал підсистем «Електронного кабінету» та «Електронного суду» значно підвищив рівень процесуальної прозорості та доступності правосуддя. Учасники справи отримали належний доступ до матеріалів проваджень, аудіозаписів засідань і процесуальних документів, що забезпечує безперервний контроль за рухом справи, унеможливлюючи ризики втрати чи під-

робки матеріалів, що гарантує додаткові процесуальні гарантії захисту прав осіб. Крім того, функціонування ВКЗ стало критично важливим управлінським інструментом забезпечення безперервності виконання державних функцій та функціонування судової системи в умовах форс-мажорних обставин, зокрема під час дії воєнного стану. Застосування кваліфікованого електронного підпису та сервісів електронної ідентифікації гарантує належну верифікацію осіб, дотримання вимог щодо автентичності документів і відображення усіх процесуально-управлінських дій у цифровому форматі.

Поряд із беззаперечними перевагами, практичне використання зазначених підсистем ЄСІТС вказує на наявність низки проблем в управлінні процесами цифрової трансформації, які стримують потенціал використання електронних послуг як інструменту модернізації правосуддя. Передусім слід відмітити нестабільність роботи технічної інфраструктури, що ускладнюється постійними кібератаками та відключеннями електроенергії. Періодичні збої та тривалі технічні перерви створюють управлінські та правові ризики, зокрема щодо пропуску процесуальних строків подання документу через підсистему «Електронний суд» та її подальшої реєстрації й опрацювання публічними службовцями суду. Також непоодинокими є випадки, коли процесуальні документи суду та звернення учасників справ надходять до адресатів із суттєвою затримкою (іноді на декілька днів), а нові справи після автоматизованого розподілу невчасно відображаються в електронних кабінетах, що ускладнює повсякденну діяльність працівників суду щодо належного забезпечення документообігу та розгляду справ.

Паралельно з цим гостро постають питання кібербезпеки та захисту персональних даних учасників процесів, адже збереження значного масиву конфіденційної юридичної інформації в єдиному цифровому середовищі підвищує ризики несанкціонованого втручання та їх втрати. Доволі стримуючим фактором залишається й проблема цифрової нерівності серед громадян, а також брак належного ресурсного забезпечення та матеріально-технічної оснащеності самих судів: застаріла інфраструктура й обмежена пропускна здатність мереж суттєво уповільнюють обробку електронних документів та знижують оперативність управлінських рішень.

Складнощі виникають і в процесі адміністрування підсистеми відеоконференцзв'язку. Дистанційна участь у засіданні з власних технічних засобів зумовлює процесуальні колізії при ідентифікації осіб: ускладнюється перевірка документів, що посвідчують особу, зокрема свідків, експертів чи перекладачів, та унеможливлюється контроль за відсутністю стороннього впливу на них під час надання свідчень. Поряд із цим технічні затримки відео- чи аудіосигналу можуть перешкоджати повноцінній реалізації засад усності та безпосередності дослідження доказів.

Окремою управлінською проблемою постає надмірна складність підсистеми «Електронний суд», яка некоректно дублює певні дії та створює надмірний бюрократичний тягар. Зокрема, функціонал системи технічно блокує подання будь-якої заяви без обов'язкового повторного додавання документа про повноваження представника та документа про сплату судового збору, навіть у випадках, коли це прямо не передбачено законом, наприклад за подання заяви про виклик свідків. За спостереженням О.І. Гнатів, «така практика не лише суперечить ідеї процесуальної економії та змушує суди роздруковувати десятки ідентичних копій документів для паперових справ, а й потребує оптимізації через впровадження технічної опції підтвердження наявності відповідних документів у матеріалах електронної справи без їх повторного завантаження» [1, с. 305].

З огляду на сукупність наведених проблем, вважаємо, що задля їхнього подолання та перетворення електронних послуг на дійсно ефективний інструмент модернізації правосуддя необхідно системно та якісно вдосконалити управлінські підходи до функціонування ЄСІТС.

Насамперед критично важливим завданням постає зміцнення кіберзахисту, модернізація серверного обладнання та законодавче закріплення чіткого механізму фіксації технічних збоїв ЄСІТС як поважної причини для поновлення процесуальних строків. Також необхідною є технічна оптимізація системи, що передбачає гармонізацію алгоритмів підсистеми «Електронний суд» для усунення обов'язкової вимоги повторного завантаження документів шляхом впровадження функції підтвердження їх наявності в електронній справі. Видається, що окреслене дозволить дотриматися принципу процесуальної економії та суттєво зменшить навантаження на працівників апаратів судів.

Перспективним напрямом подальшого розвитку електронних послуг у сфері правосуддя є масштабування міжвідомчої електронної взаємодії, зокрема шляхом поглибленої інтеграції ЄСІТС із Єдиним державним вебпорталом електронних послуг (порталом та застосунком «Дія») і залученням даних з інших державних реєстрів. Вважаємо,

що застосування такого державно-управлінського підходу забезпечує автоматизацію ідентифікації та верифікації суб'єктів, пришвидшує обмін інформацією й мінімізує вплив людського фактору під час опрацювання документів, уніфікуючи стандарти надання публічних послуг. На практиці це дає змогу подолати відомчу ізольованість судової системи та інтегрувати її до єдиного цифрового простору публічного управління, що підвищує прозорість інституцій та покращує якість обслуговування громадян.

Крім того, якісно новим етапом вдосконалення процесу надання електронних послуг у межах вітчизняної судової системи має стати раціональне впровадження технологій штучного інтелекту. Застосування ШІ-інструментів є доцільним для автоматизації первинного сортування вхідного документообігу, попереднього аналізу масивів кореспонденції та попередження користувачів про формальні помилки чи відсутність обов'язкових додатків. Інтеграція подібних інструментів дозволить автоматично перетворювати аудіофіксацію засідань на робочі текстові протоколи, оптимізувати роботу сервісів зворотного зв'язку з отримувачами електронних послуг, а також опрацьовувати масиви накопичених даних для інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських рішень.

Разом з тим, слід наголосити, що така інтеграція не повинна бути хаотичною, а має опиратись на чітку систему принципів публічного управління, серед яких ключовими є «прозорість, неупередженість, конфіденційність, відповідальність та ефективність» [9, с. 192]. Тільки за умови дотримання цих засад впровадження технологій штучного інтелекту в українське судочинство відбуватиметься етично та законно, що дозволить перетворити електронні послуги на дієвий інструмент модернізації правосуддя.

Висновки. Підсумовуючи всі вище наведені положення, можемо констатувати, що публічне управління процесом запровадження електронних послуг у межах ЄСІТС є важливим чинником цифрової трансформації вітчизняного судочинства. Разом з тим, виявлені недоліки стримують реалізацію їхнього повного потенціалу, а відтак необхідно комплексно реалізовувати заходи щодо їх усунення для забезпечення переходу від суто формального до високотехнологічного процесу надання електронних послуг у сфері правосуддя.

Список літератури:

1. Гнатів О.І. Цифровізація електронного судочинства: сучасні виклики та реалії в роботі адвоката. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство».* 2025. № 1. С. 303–307.
2. Підсистема «Електронний кабінет». URL: https://cabinet.court.gov.ua/login
3. Підсистема «Електронний суд». URL: https://id.court.gov.ua/
4. Підсистема відеоконференцзв'язку (ВКЗ). URL: https://vkz.court.gov.ua/
5. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів: Закон України від 03.10.2017 № 2147-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 48. Ст.436.
6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обов'язкової реєстрації та використання електронних кабінетів в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами: Закон України від 29.06.2023 № 3200-IX. *Відомості Верховної Ради України.* 2023. № 81. Ст.297.
7. Про затвердження Положення про порядок функціонування окремих підсистем Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи: Рішення Вищої ради правосуддя від 17.08.2021 № 1845/0/15-21. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1845910-21#Text
8. Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг: Закон України від 15.07.2021 № 1689-IX. *Відомості Верховної Ради України.* 2021. № 47. Ст.383.
9. Сліпенюк В. В. Принципи використання штучного інтелекту під час здійснення судочинства. *Штучний інтелект у правовій практиці: межі та можливості* : збірник тез круглого столу (14 березня 2025 року) / упор. О. О. Барабаш. Львів : ЛьвДУВС, 2025. С.190–192.
10. Суди розповіли про перші результати впровадження електронного суду. URL: https://sud.ua/ru/news/publication/121768-ca76fe

Slipeniuk V. V. ELECTRONIC SERVICES AS AN INSTRUMENT FOR THE MODERNIZATION OF JUSTICE IN UKRAINE

The article is devoted to substantiating the theoretical and methodological foundations and developing practical recommendations for using electronic services as a tool for modernizing justice in Ukraine within the public administration system.

The article examines the legal nature of electronic services in the judicial system not merely as a technical means of digitizing document workflow, but as a fully-fledged form of performing legally significant procedural and administrative actions. The evolution of the regulatory framework governing the Unified Judicial Information and Telecommunication System (UJITS) regarding the creation of a specialized digital interaction environment for public and private law entities is analyzed. The functional specifics of its three key subsystems «Electronic Cabinet», «Electronic Court», and «Video Conferencing» are highlighted. It is proven that their use reduces time and financial costs, increases the transparency of judicial actions, and ensures the operation of the judiciary, which is particularly relevant under martial law.

The main problematic aspects of providing electronic services in the field of justice are outlined, including server equipment instability during cyberattacks or power grid failures, cybersecurity and personal data protection risks, the digital divide, and the excessive complexity of interfaces, which creates additional bureaucratic barriers and workload on the court system.

Directions for improving public administration in this area are formulated: establishing technical disruptions in law as a valid reason for renewing procedural deadlines, optimizing subsystems, expanding interagency electronic interaction of UJITS with the «Diia» portal and other state registries, as well as implementing artificial intelligence tools to automate routine and/or auxiliary tasks. It is emphasized that the implementation of the outlined proposals will contribute to the further modernization of justice, strengthen the rule of law, and increase public trust in public authorities.

Keywords: *public administration, digitalization, justice, electronic services, electronic court proceedings, UJITS.*

Дата першого надходження статті до видання: 14.09.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 30.09.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 16.11.2026